

UNHCR
The UN Refugee Agency

България

Dignita **CSD**

Противодействие на трафика на хора

*Идентификация, насочване и
закрила на жертвите*

Относно обучителния модул

„Противодействие на трафика на хора“ е обучителен модул, разработен с цел да подпомогне служителите и специалистите, които в своята работа могат да влязат в контакт с потенциални или предполагаеми жертви на трафик на хора.

Модулът съчетава теоретични знания, международни и национални стандарти, практически примери и инструменти, насочени към подобряване на ранната идентификация, адекватното насочване и ефективната закрила на жертвите на трафик на хора.

Документа е разработен от екип от експерти на Центъра за изследвания на демокрацията и фондация "Дигнита" по поръчка на ВКБООН.

Подход и водещи принципи

Съдържанието е разработено в съответствие с:

- международните стандарти в областта на противодействието на трафика на хора;
- принципите на подход, съобразен с травмата;
- зачитането на човешките права, достойнството и автономията на жертвите;
- необходимостта от междуинституционално сътрудничество и координирани действия.

Основният фокус е поставен върху практическата приложимост на знанията и върху ролята на служителите на първа линия в предотвратяването на повторна виктимизация.

За кого е предназначен този наръчник

- ◉ **Институционални служители на първа линия**
Представители на Държавната агенция за бежанците (ДАБ), Министерството на вътрешните работи (МВР), Агенцията за социално подпомагане и други държавни и общински институции, работещи с бежанци и уязвими групи.
- ◉ **Неправителствен и и международни организации**
Експерти от НПО и международни организации, предоставящи социална, правна, психологическа и хуманитарна подкрепа, както и услуги за превенция и защита от трафик на хора.
- ◉ **Социални, здравни и хуманитарни специалисти**
Професионалисти, работещи с бежанци, търсещи закрила, мигранти и други уязвими групи в риск от експлоатация и трафик на хора.

Как да се използва

- ◉ Самостоятелно обучение и подготовка
- ◉ В рамките на обучителни сесии и тренинги
- ◉ Като помощен инструмент при идентификация и насочване
- ◉ За работа по казуси и професионални дискусии

Съдържание

Относно обучителния модул 02

🔗 Подход и водещи принципи 02

🔗 За кого е предназначен този наръчник 03

🔗 Как да се използва 03

Съдържание 04

01 Какво е трафик на хора? 06

🔗 Основни елементи на трафика на хора 07

🔗 Форми на експлоатация 07

🔗 Разлика между трафик на хора и каналджийство 08

02 Идентификация на жертвите на трафик на хора 09

2.1 По Пътя: Уязвимост към Експлоатация 10

🔗 Етапи на експлоатация 10

2.2 Концепция за Уязвимост: Припокриващи се Фактори 12

🔗 Персонални или личностни характеристики 13

🔗 Ситуационни уязвимости 14

🔗 Контекстуални уязвимости 15

2.3 Необходимост от идентификация 16

2.4 Проучване за Трафик на Хора сред Бежанци в Германия	18
◊ Цел и методология	18
◊ Въпроси използвани при скрининг	18
◊ Основни Резултати и Констатации	19
◊ Идентифицирани уязвими групи	20
2.5 Изводи и Насоки за По-добра Идентификация	21
2.6 Индикатори за Трафик с Цел Трудова и Сексуална Експлоатация	22
◊ Индикатори за трафик с цел трудова експлоатация	23
◊ Индикатори за Трафик с Цел Сексуална Експлоатация	25
2.7 Примери от практиката	22

03

Трафикът на хора и международната закрила 29

3.1 Трафик на Хора и Бежански Статус	30
3.2 Международна и европейска правна рамка	32
◊ Международна правна рамка	32
◊ Европейска правна рамка	33
3.3 Оценка на риска при връщане	34
◊ Специфични рискове за определени групи	35
3.4 Специални гаранции по време на приема и процедурата	34

04

Международно сътрудничество 37

◊ Значение на международното сътрудничество	38
◊ Международни механизми за насочване	38
◊ Ролята на Европейския съюз	39
◊ Сътрудничество между правоохранителните и правораздавателните органи	40
◊ Сътрудничество с международни организации	40

05

Национален механизъм за насочване на жертвите на трафик на хора

41

5.1 Какво представлява Националният механизъм за насочване

42

◊ Водещи принципи на работа

42

5.2 Идентификация в рамките на Националния механизъм

43

◊ Неформалната идентификация

43

◊ Формалната идентификация

43

5.3 Процес на насочване и подкрепа в рамките на Националния механизъм

44

◊ Специализирани услуги за жертви на трафик на хора

45

◊ Роля на институциите в рамките на механизма

45

06

Практически упражнения по сценарий

46

◊ Работа по Групи

47

◊ Въпроси за дискусия

48

01

Какво е трафик
на хора?

Трафикът на хора представлява тежко престъпление и сериозно нарушение на основните човешки права. Той включва набиране, транспортиране, укриване или приемане на лица, извършено чрез използване на заплахата, сила, принуда, измама, злоупотреба с власт или уязвимост, с цел експлоатация.

Важно е да се подчертае, че трафикът на хора не е еднократно действие, а процес, който може да се развива във времето и да включва различни етапи и участници. Той може да бъде както транснационален, така и вътрешен – т.е. да се осъществява изцяло в рамките на една държава.

Основни елементи на трафика на хора

За да бъде налице трафик на хора, обикновено се разглеждат три основни елемента:

- **Действие** набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на лице
- **Средства** използване на принуда, заплахата, измама, злоупотреба с уязвимост или зависимост
- **Цел** експлоатация

При деца използването на „средства“ не е необходимо условие – самото наличие на експлоатация е достатъчно, за да се приеме, че е налице трафик.

Форми на експлоатация

Трафикът на хора може да има различни форми на експлоатация, сред които:

- сексуална експлоатация
- трудова експлоатация
- принудителен труд или услуги
- просия
- принудителен брак
- използване за престъпна дейност
- отнемане на органи

Независимо от конкретната форма, във всички случаи става въпрос за системно лишаване от свобода на избор и контрол върху живота на жертвата.

Разлика между трафик на хора и каналджийство

На практика често се прави погрешно отъждествяване между трафика на хора и каналджийството. Въпреки че двете явления могат да се припокриват в определени ситуации, те представляват различни престъпления с различни характеристики.

- **Каналджийството** обикновено се отнася до незаконното подпомагане на преминаването на граница срещу заплащане. След достигане на договорената дестинация отношенията между каналджията и мигранта обикновено приключват
- **Трафик на хора** Той е насочен към експлоатацията на лицето, която продължава и след придвижването му

Основни разлики

Каналджийството	Трафик на хора
• целта е незаконно преминаване на граница• има предварително договорено заплащане• отношенията приключват след пристигането	• целта е експлоатация• често има измама, принуда или злоупотреба с уязвимост• контролът върху лицето продължава във времето• жертвата не е извършител, а носител на права

Важно е да се отбележи, че **каналджийството може да прерасне в трафик** на хора, когато след преминаване на границата лицето бъде поставено в условия на експлоатация, дългова зависимост или контрол.

02

Идентификация на жертвите на трафик на хора

2.1

По Пътя: Уязвимост към Експлоатация

Миграцията, когато тя е принудителна, или нерегламентирана, е изпълнена с множество рискове, които излагат хората на повишена уязвимост към злоупотреби и експлоатация. Тази уязвимост не е статична, а е динамичен процес, който се развива и променя във всеки етап от пътя на едно лице, от момента на напускане на дома до достигането на крайната дестинация.

Разбирането на тези етапи е критично за идентифицирането на рисковете и за предприемане на адекватни мерки за защита.

Етапи на експлоатация

В държавата на произход

Предизвикателствата често започват още тук. Хората са принудени да напуснат домовете си поради преследване, конфликти, насилие, икономическа криза, или природни бедствия. В много случаи, липсата на легални пътища за емиграция или получаване на убежище ги принуждава да търсят помощ от неформални или незаконни посредници – така наречените каналджии. Каналджийството създава условия за уязвимост, тъй като хората са без документи за пътуване, легален статут и достъп до официални механизми за подкрепа. Финансовите затруднения и отчаянието ги правят лесна мишена за трафиканти, които могат да се представят за „спасители“, предлагайки обещания за по-добър живот.

Транзит

Пътуването през множество държави или региони е може би най-опасният етап. Бежанците и търсещите убежище често преминават през трудни и опасни терени, за да избегнат граничен контрол, ако той възпрепятства достъпа им до убежище. В този етап те са подложени на физически и психически изпитания, които допълнително подкопават тяхната устойчивост. Могат да бъдат изолирани, да изгубят всичките си ресурси, да станат зависими от непознати. Трафикантите често се възползват от тази зависимост, налагайки дългове за пътуването, принуждавайки ги към труд за изплащане на тези дългове, или към сексуална експлоатация. Липсата на информация, езиковите бариери и страхът от властите правят жертвите още по-малко склонни да търсят помощ.

◀ Крайна дестинация

Достигането до крайната дестинация не означава край на уязвимостта. Напротив, често пъти това е началото на нов набор от предизвикателства. Бежанците и мигрантите могат да се сблъскат с дискриминация, езикови бариери, културен шок и расизъм. Дългият и сложен процес за получаване на убежище, ограниченията върху правото на работа и липсата на адекватни социални мрежи ги държат в състояние на постоянна несигурност и финансова несигурност. Недостатъчните или несъществуващи възможности за препитание и образование, както и ограниченият достъп до хуманитарна помощ или други системи за подкрепа, ги правят лесна мишена за експлоатация.

◀ Крайна дестинация (допълнителни рискове):

Тази продължаваща уязвимост може да подтикне бежанците да потърсят отново помощ от каналджии или други неформални мрежи, надявайки се на по-добра защита или възможности в друга държава. Това ги излага на повторен риск да попаднат в ръцете на трафиканти, които ще се възползват от тяхното отчаяние и липса на легални опции. По този начин, цикълът на уязвимост и експлоатация може да се затвори, затвърждавайки състоянието на жертвата и затруднявайки нейното спасяване и възстановяване.

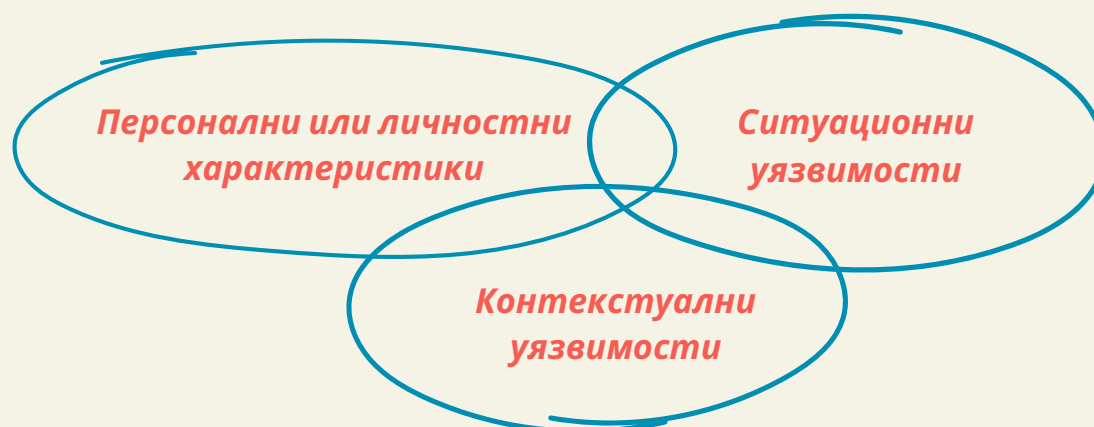
2.2

Концепция за Уязвимост: Припокриващи се Фактори

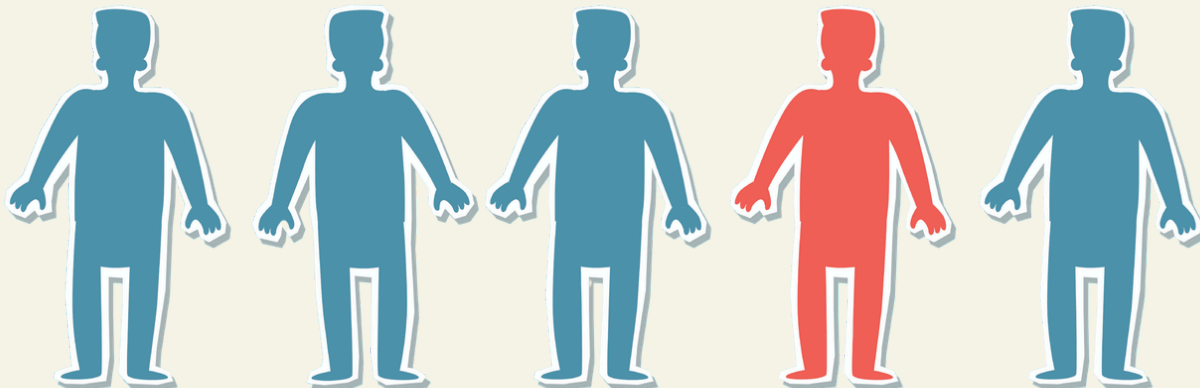
Разбирането на уязвимостта е ключово за ефективната превенция и идентификация на трафика на хора. Уязвимостта не е лична слабост или вина на жертвата, а резултат от конкретни обстоятелства, в които човек се намира в даден момент от живота си. Тя е динамично състояние, което може да се засилва или намалява в зависимост от средата, преживяванията и наличието на подкрепа.

В практиката уязвимостта почти никога не се дължи на един-единствен фактор. Напротив, тя най-често възниква в резултат на комбинация от лични, ситуационни и по-широки социални условия, които се преплитат и взаимно усилват. Именно това взаимодействие между различни фактори създава условия, в които рискът от експлоатация и трафик значително нараства.

За да се улесни разбирането и практическото приложение на понятието, уязвимостта може да бъде разгледана чрез концепцията за припокриващи се фактори, които действат едновременно и се натрупват във времето.

Сложното взаимодействие на тези фактори създава плодородна почва за експлоатация. Изключително важно е да възприемем холистичен подход, който отчита цялостния профил на уязвимост на индивида, за да можем ефективно да предотвратяваме трафика, да идентифицираме жертвите и да им оказваме необходимата подкрепа и защита.

Персонални или личностни характеристики

- Пол** Жените и момичетата са непропорционално засегнати от сексуална експлоатация, докато мъжете по-често стават жертви на трудова експлоатация. Социалните и културни норми, както и стереотипите за пола, играят важна роля в тези различия.
- Възраст** Децата са особено уязвими поради липса на автономия, опит и информираност. Младите хора като цяло често са по-податливи на обещания за по-добър живот.
- Етническа или малцинствена принадлежност** Дискриминацията, езиковите бариери и социалното изключване, свързани с малцинствения статут, могат да изолират индивида и да го направят по-лесна мишена.
- Увреждания или здравословно състояние** Хора с физически или умствени увреждания, както и тези с хронични заболявания, са изключително уязвими, тъй като тяхната способност да се защитават, да търсят помощ или да избягат е силно ограничена.
- Прецишни травми или преживявания** Лица, преживели войни, насилие, малтретиране или предишна експлоатация, често имат намалена психическа устойчивост, което ги прави по-податливи на манипулация.
- Сексуална ориентация и полова идентичност** Дискриминацията и стигмата, свързани със сексуалната ориентация и полова идентичност, могат да принудят хората да търсят убежище или работа в неформални мрежи, където рисковете от трафик са по-високи.

Ситуационни уязвимости

- Финансови затруднения и бедност** Отчаянието, породено от липсата на средства за основни нужди, прави хората особено податливи на фалшиви обещания за работа и доходи.
- Липса на сигурно жилище** Бездомността или несигурните жилищни условия могат да принудят хората да приемат всякакви предложения, дори и рискови, в замяна на подслон.
- Несигурна заетост или липса на работа** Това тласка хората към нерегламентирани или незаконни сектори, където контролът е слаб и възможностите за експлоатация са големи.
- Липса на документи за самоличност или пътуване** Без официални документи, хората са лишени от легални пътища за миграция, работа или достъп до основни услуги, което ги прави невидими и незащитени.
- Раздяла на семейства** Емоционалният стрес от раздялата и нуждата от подкрепа на семействата, останали в родината, могат да тласнат индивида към рискови решения.
- Липса на местни познания** Дискриминацията и стигмата, свързани със сексуалната ориентация и половата идентичност, могат да принудят хората да търсят убежище или работа в неформални мрежи, където рисковете от трафик са по-високи.

Контекстуални уязвимости

- ❖ **Рестриктивни политики и закони** Рестриктивни закони за убежище, ограничения върху достъпа до трудовия пазар за мигранти или бежанци, и липса на ефективни системи за социална подкрепа могат да усилят уязвимостта.
- ❖ **Социални норми и предрасъдъци** Ксенофобия, расизъм, сексизъм и други форми на дискриминация срещу определени групи хора създават враждебна среда, която изолира и стигматизира потенциалните жертви.
- ❖ **Слабо върховенство на закона и корупция** В държави с неефективни правни системи и високи нива на корупция, трафикантите могат да действат безнаказано, знаейки, че няма да бъдат преследвани.
- ❖ **Липса на осведоменост и информация** Недостатъчните информационни кампании относно рисковете от трафик и възможностите за помощ оставят хората неподготвени и незащитни.
- ❖ **Ограничен достъп до правосъдие и защита** Страхът от докладване на престъпление, липсата на доверие във властите или бюрократичните пречки възпрепятстват жертвите да търсят помощ.
- ❖ **Геополитическа нестабилност и кризи** Войни, политически вълнения и мащабни миграционни кризи създават огромни маси от хора в движение, което претоварва системите за защита и създава идеални условия за трафикантите.

2.3

Необходимост от Идентификация

Трафикът на хора е тежко нарушение на човешките права, обхващащо принудителен труд, сексуална експлоатация, робство, принудителен брак, просия и други форми на експлоатация.

Бежанците и търсещите убежище са особено уязвими поради:

- 🔗 **Езикови бариери** Трудности в комуникацията на нов език.
- 🔗 **Непознаване на местни закони** Неосведоменост за правата, законите и системите за подкрепа.
- 🔗 **Трудни условия на живот** Липса на ресурси, сигурност и стабилност

Настоящите методи за идентификация често не успяват да обхванат истинския мащаб на трафика, което подчертава необходимостта от ефективни инструменти за скрининг и идентификация. За съжаление, в България все още няма формално идентифицирани жертви на трафик сред бежанци и мигранти.

Тази липса на адекватни механизми за идентификация затруднява ефективната превенция и подкрепа.

С цел изграждане на добри практики и по-дълбоко разбиране на проблема, е изключително важно да разгледаме примери от други държави, които правят стъпки в тази посока.

В следващата част на модула е представено **проучване за трафик на хора сред новопристигнали бежанци, проведено в Германия**. Изследването служи като ценен пример за систематизиран и основан на данни подход към проблема.

Неговата цел е да оцени разпространението на трафика на хора, както и да тества приложимостта и точността на модифициран скрининг инструмент за по-добра идентификация на жертви на трафик. Получените резултати могат да бъдат използвани за подобряване на практиките по идентификация и в други национални и институционални контексти.

2.4

Проучване за Трафик на Хора сред Бежанци в Германия

Цел на изследването

Да се оцени разпространението на трафика на хора сред новопристигнали бежанци в германски държавен център за прием и да се оцени точността на модифициран инструмент за скрининг.

Методология

- ◉ **Участници** Интервюирани са 176 бежанци в приемен център в Южна Германия.
- ◉ **Инструменти** Използвана е модифицирана версия на Скрининг инструмента за трафик на хора при възрастни (АНТСТ), комбинирана с въпрос, свързан с насилие, от Mumba et al.
- ◉ **Адаптация** Въпросите са били съобразени с травма и културно чувствителни, налични на 14 езика.
- ◉ **Верификация** Опитът с трафик на хора е верифициран чрез кратки полуструктурирани интервюта.

Въпроси използвани при скрининг

- Били ли сте някога в ситуация, в която сте били принудени да работите дълги часове всеки ден без почивни дни?
- Били ли сте някога в ситуация, в която сте работили в къща, от която не ви е било позволено да излизате?
- Работили ли сте някога в ситуация, в която някой друг е контролирал доходите ви?
- Били ли сте някога в ситуация, в която вие или някой, с когото сте работили, сте били бити и сте били обект на насилие, защото сте работили бавно или сте се опитали да напуснете?
- Били ли сте някога принудени да работите, защото сте се чувствали обвързани с дълг?

Основни Резултати и Констатации

Анализът предоставя ценни емпирични данни за разпространението на трафика на хора в тази уязвима група. Резултатите ни дават количествена оценка на проблема и осветляват кои групи са особено изложени на риск.

► При индикация за трафик на хора

- Консултиране в психосоциална клиника.
- При съгласие: Насочване към местния специализиран център за консултиране на жертви на трафик, в държавния регистрационен и приемно-разпределителен център и координатора за настаняване на търсещи убежище от уязвими групи.

► Разпространението на трафика на хора

Една от основните констатации от изследването е, че 7.3% от интервюираните 176 бежанци са преживели трафик на хора. Зад тази цифра стоят 13 индивидуални съдби, които са били подложени на тежка експлоатация. Тя е значително висока за една извадка, която вероятно е само върхът на айсберга, предвид естеството на трафика на хора като скрито престъпление и трудностите при идентифицирането на жертвите. Важно е да се отбележи, че тези случаи включват както сексуална, така и трудова експлоатация, което подчертава многообразния характер на трафика и необходимостта да не се ограничаваме само до един вид експлоатация при скрининг и идентификация. Трафикът е сериозен проблем сред мигрантското и бежанското население, дори и след като са достигнали относително безопасна дестинация.

Идентифицирани уязвими групи

Проучването разкрива и ключови различия в уязвимостта, които са от съществено значение за разработването на целеви мерки за превенция и защита.

◉ Бежанци от Западна Африка

Една от най-ясните констатации на проучването е значително по-високото разпространение на трафик сред бежанците от Западна Африка. В тази подгрупа **33.3% (8 от 24 интервюирани лица)** са били жертви на трафик. Това показва, че бежанците от този регион се нуждаят от по-фокусирано внимание и от специализирани програми за скрининг още при пристигане. Високата уязвимост вероятно е свързана със специфични миграционни маршрути и мрежи за трафик, както и с високи нива на бедност в страните на произход, липса на легални възможности за миграция и други социално-икономически фактори, които увеличават риска от експлоатация.

◉ Разлики между половете

Първоначалният анализ показва, че **жените (17.1%) изглеждат по-засегнати от трафик в сравнение с мъжете (5.0%)**. Тази разлика обаче изисква по-задълбочено разглеждане. Проучването установява, че по-високият дял на жени жертви се дължи основно на изключително високите нива на трафик сред жените от Западна Африка, където над половината (55.6%) са били жертви на трафик. Това показва, че общите статистики по пол могат да бъдат повлияни от конкретни регионални и демографски особености.

◉ Кorigирани резултати за пола

Проучването **не открива значителна разлика между половете** в разпространението на трафика. Тази констатация поставя под въпрос разпространеното разбиране, че трафикът на хора засяга основно жени и момичета за сексуална експлоатация. Данните показват, че в **повечето региони мъжете и жените са еднакво уязвими**, като стават жертви на различни форми на експлоатация, включително трудова. Това подчертава необходимостта идентификационните и превантивните усилия да обхващат всички полове.

Резултатите подчертават, че трафикът на хора е сложен и многопластов проблем, който засяга част от бежанското население, като някои групи са изложени на драстично по-висок риск.

2.5

Изводи и Насоки за По-добра Идентификация

Проведеното изследване и анализът на динамиката на трафика на хора очертават няколко ключови извода, които имат пряко приложение в работата по ранна идентификация на жертви, особено сред уязвими групи като бежанци и търсещи убежище.

Стандартизираният скрининг е ефективен инструмент за ранна идентификация

Резултатите потвърждават, че използването на стандартизирани скринингови инструменти подпомага ранното разпознаване на лица в риск, най-вече в началния етап на контакт. Този подход осигурява по-структуриран и последователен процес, който намалява риска потенциални случаи на трафик да останат незабелязани.

Необходимост от проактивен подход при идентификацията

Високото разпространение на трафика на хора показва, че идентификацията следва да бъде активен процес. Работата с уязвими групи изисква целенасочени действия и системно търсене на индикатори, вместо разчитане на спонтанни сигнали или предварителни допускания.

Работа с рискови групи без стереотипи

Изследването подчертава значението на познаването на специфичните уязвимости на отделни групи, като например бежанци от определени региони или жени в конкретни житейски ситуации. В същото време трафикът на хора засяга широк кръг лица, което налага внимателен подход и избягване на стереотипно профилиране.

Културна и езикова чувствителност в процеса на идентификация

Ефективността на скрининга зависи в значителна степен от езика и културния контекст. Изследването показва необходимостта от внимателно адаптирани преводи и от работа с обучени преводачи, които да гарантират точна, ясна и чувствителна комуникация, без допълнителен стрес за потенциалните жертви.

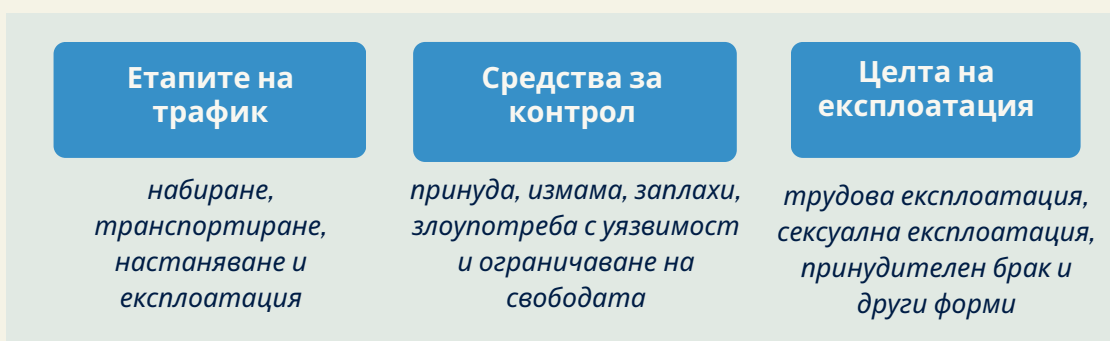
2.6

Индикатори за Трафик с Цел Трудова и Сексуална Експлоатация

Ефективното противодействие на трафика на хора в голяма степен зависи от способността да бъдат разпознавани неговите проявления, което изисква ясно дефинирани и приложими индикатори. През годините различни международни организации, правителствени агенции и организации на гражданското общество са разработили множество подходи и инструменти в тази посока.

Основната цел е да се подпомогнат правоприлагащите органи, социалните работници, здравните специалисти, граничните служби и всички професионалисти, които могат да влязат в контакт с потенциални жертви, да идентифицират рискови ситуации и да разграничават трафика на хора от други форми на миграция или трудови злоупотреби.

В практиката съществуват различни подходи към класифицирането и използването на индикатори за трафик на хора. Тези подходи отразяват сложността на явлението и необходимостта индикаторите да бъдат прилагани спрямо конкретния контекст и цел на анализа. Най-често използваните подходи разделят индикаторите в следните категории:

В настоящия наръчник ще бъдат разгледани подробно индикатори за трафик на хора с цел **трудова експлоатация** и с цел **сексуална експлоатация**, разработени въз основа на утвърдени международни стандарти и добри практики. Индикаторите за трудова експлоатация се базират основно на ръководните принципи и методологиите на Международната организация на труда (МОТ/ILO), докато индикаторите за сексуална експлоатация са извлечени от насоки и аналитични рамки на агенции на ООН и международни организации, работещи в областта на противодействието на трафика на хора.

Индикатори за трафик с цел трудова експлоатация

Измама при Набиране

- Заблуда относно естеството на работата, местоположението или работодателя.
- Измама относно възможността за събирането на семейството.
- Измама относно жилищните и условията на живот.
- Измама относно правните документи или получаването на законен миграционен статут.
- Измама относно условията на пътуване и наемане на работа.
- Измама относно заплатите/доходите.
- Измама чрез обещания за брак или осиновяване.
- Измама по отношение на достъпа до възможности за образование.

Принудително Набиране

- Насилие над жертвите.
- Лишаване от достъп до образование.
- Отвлечане, принудителен брак, принудително осиновяване или продажба на жертвата.
- Конфискация на документи.
- Изоляция, лишаване от свобода или наблюдение.
- Заплаха за докладване на властите.
- Заплахи за насилие над жертвата.
- Заплахи за информиране на семейството, общността или обществеността.
- Насилие над семейството (заплахи или действително).
- Задържане на пари.

Принуда на Мястото на Дестинация

- Конфискация на документи.
- Задлъжняване и робство.
- Изолация, затваряне или наблюдение.
- Насилие над жертвите.
- Принуждаване към незаконни/престъпни дейности.
- Принуждаване към определени задачи или клиенти.
- Принуждаване да се действа срещу колеги.
- Принуждаване да се лъжат властите, семейството и др.
- Заплашване с докладване на властите.
- Заплашване с налагане на още по-лоши условия на труд.
- Заплашване с насилие срещу жертвата.
- Насилие над семейството (заплахи или действително).
- Задържане на заплати.

Експлоатация

- Тежки условия на живот.
- Прекалено дълги работни дни или часове.
- Несъответстващи условия на работа.
- Измама относно съдържанието или законността на трудовия договор.
- Опасна работа.
- Ниска заплата или липса на заплата (дълг).
- Неспазване на трудовото законодателство или подписания договор.
- Липса на социална защита (договор, социално осигуряване и др.).
- Манипулиране и на заплатите.

Злоупотреба на Мястото на Дестинация

- Зависимост от експлоататори.
- Трудности при адаптация в непозната среда.
- Икономически причини.
- Семейна ситуация.
- Взаимоотношения с властите/правен статут.
- Злоупотреба с културни/религиозни вярвания.
- Трудности в миналото.
- Лични характеристики (заболяване, увреждане).

Индикатори за Трафик с Цел Сексуална Експлоатация

Заблуда при Набиране

- Заблуда относно естеството на работата или местоположението.
- Психологическа и емоционална зависимост.
- Заблуда относно условията на проституция.
- Заблуда относно съдържанието или законността на трудовия договор.
- Заблуда относно събирането на семейството.
- Измама относно жилищните и условията на живот.
- Измама относно правната документация или получаването на легален миграционен статут.
- Измама относно условията на пътуване и наемане на работа.
- Измама относно заплатите/доходите.
- Измама чрез обещания за брак или осиновяване.
- Злоупотреба с културни/религиозни вярвания.

Принуда на Мястото на Експлоатация

- Конфискация на документи.
- Задлъжнялост и робство.
- Принудителни задачи или клиенти.
- Изолация, затваряне или наблюдение.
- Заплахи с насилие срещу жертвата.
- Насилие над жертвите.
- Изолация, лишаване от свобода или наблюдение.
- Заплахи за докладване на властите.
- Заплахи за информиране на семейството, общността или обществеността.
- Насилие над семейството (заплахи или действително).
- Удържане на пари.

Злоупотреба с Уязвимост при Набиране

- Принуждаване към незаконни/престъпни дейности.
- Принуждаване да се действа срещу връстници.
- Принуждаване да се лъже властите, семейството и др.
- Заплаха за докладване на властите.
- Заплаха за налагане на още по-лоши условия на труд.
- Заплахи за информиране на семейството, общността или обществеността.
- Емоционална обвързаност.
- Насилие над семейството (заплахи или действително).

Злоупотреба с Уязвимост на Мястото на Дестинация

- Злоупотреба с трудна семейна ситуация.
- Злоупотреба с незаконен статут.
- Злоупотреба с липса на образование (език).
- Злоупотреба с липса на информация.
- Трудности в миналото, икономически причини.
- Неверни информации за закона, отношението на властите.
- Неверни информации за успешна миграция.
- Зависимост от експлоататорите.
- Трудности при живот в непозната държава.
- Лични характеристики (физически, психически увреждания и др.).
- Взаимоотношения с властите/правен статут.

2.7

Примери от Практиката

Досега разгледахме теоретичните основи на уязвимостта, различните индикатори за трафик на хора и пресечната точка между трафика и бежанския статут, особено в светлината на международните насоки. Всички тези знания са критично важни, но тяхната истинска стойност се разкрива едва когато ги приложим към конкретни случаи от реалния живот.

Практиката показва, че всеки случай на трафик на хора е уникален, но съществуват общи модели и предизвикателства, които могат да бъдат разпознати и адресирани. Разбирането на тези примери от практиката ни помага да видим как индикаторите се проявяват в действителност, как се взимат решения в сложни ситуации и как съдебните органи и органите по убежището се справят с тези сложни казуси.

Предстоящите казуси ще ни дадат възможност да видим как различни юрисдикции са подхождали към случаи, включващи жертви на трафик, търсещи международна закрила.

Те подчертават важността на задълбочения анализ, съобразен с травмата подход и необходимостта от постоянно адаптиране на правните и административни системи, за да отговарят на нуждите на най-уязвимите.

Пример 1 - Австрия

Конституционният съд на Австрия отменя решение на по-нисша инстанция, постановявайки, че майка на две деца, жертва на трафик с цел сексуална експлоатация, би била изложена на риск от повторен трафик, ако бъде върната в Нигерия.

Пример 2 - Италия

Властите в Италия разкриват мрежа от трафиканти, експлоатирали етиопски и сомалийски мигранти близо до Сицилия. Жертвите са били държани в плен, принуждавани да работят в селското стопанство или като домашни помощници при жестоки условия и заплашвани с насилие, ако се опитат да избягат.

Пример 3 - Франция

Националният съд по убежището (CNDA) във Франция предоставя субсидиарна закрила на бивша жертва от Демократична република Конго, която е била трафикирана от транснационална мрежа за сексуална експлоатация, базирана в Нигерия.

Пример 4 - Италия

Апелативният съд в Палермо уважава жалба на нигерийска жена, постановявайки, че заявителката би била изложена на риск от стигматизация и повторно трафикиране при връщане. В резултат тя получава статут на бежанец и право да остане в Италия.

Пример 5 - Чехия

Регионалният съд в Острава разглежда случай на нигерийска жена, чиято молба за убежище е била отхвърлена. Органът по предоставяне на убежище е счел, че жената е станала жертва на трафик по време на пътуването си към Европа и може да се върне безопасно. Съдът обаче се позовава на информация за страната на произход и международното право, за да заключи, че жената вече е станала жертва на трафик в Нигерия, а не по време на пътуването си към Европа, и че тя може да бъде изложена на риск от повторен трафик и преследване, ако бъде върната.

03

Трафикът на хора и международната закрила

3.1

Трафик на Хора и Бежански Статус: Пресечната Точка на Две Защити

Разбирането за трафика на хора и бежанския статут често се разглежда като отделни правни рамки. Въпреки това, за значителна част от жертвите на трафик, особено тези, които са принудени да напуснат родните си страни или търсят защита извън тях, тези две понятия се пресичат. Важно е да се отбележи, че макар и не всички жертви на трафик автоматично да се квалифицират като бежанци, определени обстоятелства могат да доведат до това, че даден индивид, претърпял трафик, отговаря на критериите за бежански статут съгласно Конвенцията за бежанците от 1951 г. и/или регионалните инструменти за закрила.

Това се случва, когато преживяното страдание от трафик или рискът от такова страдание могат да бъдат свързани с един от петте конвенционни признака за преследване: **раса, религия, националност, принадлежност към определена социална група или политическо мнение.**

Например, жена, трафикирана с цел сексуална експлоатация, може да бъде преследвана поради своята принадлежност към определена социална група (жените, които не отговарят на определени обществени норми, жертвите на трафик) или поради невъзможността на държавата ѝ да я защити от подобни актове.

За да внесе яснота в тази сложна област, **ВКБООН (UNHCR) е разработил Насока за международна закрила № 7 ([Guidance Note 7 – GN7](#)): Прилагане на Конвенцията от 1951 г. за статута на бежанците за жертви на трафик на хора.** Тази насока е ключов документ, който има за цел да подпомогне държавите и лицата, вземащи решения по въпросите за убежището, да определят кога определението за бежанец от Конвенцията от 1951 г. следва да се прилага за жертви на трафик на хора и за лица, изложени на риск от трафик. GN7 детайлизира как актовете на трафик могат да представляват преследване и как връзката между трафика и конвенционните признаци трябва да бъде анализирана.

Разбирането на тази пресечна точка е особено важно в няколко специфични и чувствителни ситуации:

◉ **Лица, които са били трафикирани в чужбина, търсят международна закрила като бежанци в държавата, в която се намират в момента**

В тези случаи, продължаващият страх от повторна експлоатация, възмездие от трафикантите или невъзможността на държавата на произход да им осигури адекватна защита, може да формира основание за бежански статут. Тези лица често са травмирани и уязвими, което изисква изключително внимателен и чувствителен подход при оценката на техните молби.

◉ **Лица, които са били трафикирани в собствената си страна, след това са избягали в чужбина и търсят международна защита**

В този сценарий, вътрешната защита може да е била неефективна или несъществуваща, а самият акт на трафик в рамките на държавата на произход може да е индикация за сериозен провал на държавните институции да предпазят своите граждани, или дори за тяхно съучастие. Страхът от връщане и повторна експлоатация, често съпътстван от стигма и липса на подкрепа, може да обоснове нуждата от международна закрила.

◉ **Лица, които, въпреки че никога не са били трафикирани, се страхуват да не станат жертви на трафик в страната си на произход и затова са избягали в чужбина в търсене на международна защита**

Тази категория включва превантивни молби за убежище, където основанието за страх от преследване е реална и обоснована опасност от бъдещ трафик, която държавата на произход не желае или не може да предотврати. Често това се отнася до изключително уязвими групи, като непълнолетни без придружител, лица от малцинствени етнически групи, или жени и деца, живеещи в общности, където трафикът е широко разпространен и безнаказан.

Разглеждането на тези случаи изисква задълбочен анализ на индивидуалните обстоятелства, съобразен с травмата и културните особености, за да се гарантира, че нито една жертва на трафик или лице в риск не е лишено от международна закрила, когато тя е обоснована.

3.2

Международна и европейска правна рамка

Връзката между трафика на хора и международната закрила е ясно разпозната както в международното, така и в европейското право. Тези правни рамки подчертават задължението на държавите да гарантират, че жертвите на трафик имат достъп до процедура за предоставяне на международна закрила, когато са налице съответните предпоставки.

Международна правна рамка

Основният международен инструмент в областта на международната закрила е **Конвенцията за статута на бежанците от 1951 г.**, която определя бежанеца като лице, което:

- ◀ се намира извън държавата, чийто гражданин е
- ◀ има основателни опасения от преследване
- ◀ не може или не желае да се ползва от закрилата на тази държава

В контекста на трафика на хора е важно да се отбележи, че самите действия, свързани с трафика – като отвлечане, лишаване от свобода, сексуално насилие, принудителен труд или други форми на тежка експлоатация – представляват сериозни нарушения на човешките права и могат да се разглеждат като форма на преследване.

Насоките на ВКБООН за международна закрила № 7 дават конкретни разяснения относно това кога жертвите на трафик или лицата, изложени на риск от трафик, могат да попаднат в обхвата на определението за бежанец. Тези насоки подчертават, че оценката следва да се извършва индивидуално и да отчита както преживяното насилие, така и риска при евентуално завръщане.

Европейска правна рамка

На ниво Европейски съюз съществува ясна връзка между политиките за борба с трафика на хора и системата за убежище. В този контекст особено значение има Директива (ЕС) 2024/1712, която въвежда допълнителни гаранции за жертвите на трафик.

Съгласно тази директива държавите членки следва да гарантират, че:

- ❖ жертвите на трафик на хора имат право да подадат молба за международна закрила, включително когато вече получават помощ, подкрепа или защита като предполагаеми или идентифицирани жертви;
- ❖ информацията, предоставяна на жертвите на трафик, включва и информация относно възможността за предоставяне на международна закрила;
- ❖ съществува координация между органите, ангажирани с борбата с трафика на хора, и органите по убежището.

Тази координация е от ключово значение, тъй като позволява навременното идентифициране на лица със специфични потребности и предотвратява ситуации, при които жертвите на трафик остават извън обхвата на адекватна закрила поради липса на обмен на информация или институционални пропуски.

В практиката това означава, че **анти-трафик мерките и процедурите** по предоставяне на убежище не следва да се разглеждат като отделни и несвързани процеси, а като **взаимнодопълващи се механизми за защита**.

3.3

Оценка на риска при връщане

Един от ключовите елементи при разглеждането на молби за международна закрила на жертви на трафик на хора е оценката на риска при евентуално завръщане в страната на произход.

Тя следва да бъде задълбочена, индивидуална и съобразена със специфичните обстоятелства на всеки случай.

Основни рискове при връщане

При жертвите на трафик на хора могат да бъдат идентифицирани няколко основни типа риск:

- Риск от повторен трафик** Липсата на ефективна държавна защита, продължаващата дейност на трафикантските мрежи или зависимостта на жертвата от същите структури могат да доведат до повторна виктимизация.
- Риск от репресии или отмъщение** Жертвите могат да бъдат изложени на заплахи, насилие или натиск от страна на трафикантите или свързани с тях лица, особено ако са сътрудничили на властите.
- Риск от социална стигматизация и дискриминация** В някои общества жертвите на трафик, особено на сексуална експлоатация, могат да бъдат подложени на остракизъм, отхвърляне от семейството и общността или допълнително насилие.
- Риск от наказание или липса на достъп до защита** В определени контексти жертвите могат да бъдат третирани като извършители на престъпления (например при принудително участие в незаконни дейности) или да нямат реален достъп до правосъдие и подкрепа.

Специфични рискове за определени групи

Трафикът на хора може да засегне всеки, но някои групи са изложени на по-висок риск поради съчетанието на лични характеристики, социална среда и ограничен достъп до защита. Разпознаването на тези рискове е ключово за навременната идентификация и адекватната закрила.

- **Жени и момичета**

Жените и момичетата често са непропорционално засегнати от трафик с цел сексуална експлоатация. Социалното неравенство, икономическата зависимост и рискът от стигматизация при завръщане могат да увеличат вероятността от повторна виктимизация.
- **Деца и непридружени непълнолетни**

Децата, включително непридружените непълнолетни, са особено уязвими поради липсата на родителска грижа, зависимостта от възрастни и ограничената способност да разпознават и избягват рискови ситуации.
- **Лица, преживели тежко насилие или травма**

Хората с преживян опит на насилие или експлоатация често изпитват страх, травма и недоверие към институциите, което може да затрудни самоидентификацията им и достъпа до закрила и подкрепа.
- **Лица без семейна или социална подкрепа**

Хората без стабилна семейна или социална мрежа, както и тези, изложени на дискриминация, са в повишен риск от социална изолация, маргинализация и повторна експлоатация.

Поради това **оценката на риска следва да бъде индивидуална и съобразена** с конкретния контекст, за да се гарантира ефективна защита и устойчиво възстановяване.

3.4

Специални гаранции по време на приема и процедурата

Жертвите на трафик на хора се разглеждат като уязвима група, която се нуждае от допълнителни гаранции както по време на приема, така и в рамките на процедурата за международна закрила. Целта на тези гаранции е да се предотврати допълнителна травматизация и да се осигури ефективен достъп до защита, подкрепа и права.

По време на приема особено значение има **навременната идентификация** на жертвите или предполагаемите жертви на трафик. След идентификацията следва да бъде извършена **оценка на индивидуалните потребности**, включително необходимостта от медицинска, психологическа и социална подкрепа. Осигуряването на **подходящо и безопасно настаняване** е ключов елемент за намаляване на риска от повторна виктимизация и за създаване на условия за стабилизация и възстановяване.

По време на процедурата за международна закрила жертвите на трафик следва да се ползват от **специални процедурни гаранции**, особено когато са преживели тежки форми на физическо или сексуално насилие. Интервютата и другите процесуални действия трябва да се провеждат по начин, съобразен с пола, възрастта и преживяната травма, като се избягва формалистичен подход.

В този контекст е важно да се отчита, че травмата може да повлияе на начина, по който лицата разказват за преживяното. Непоследователни или фрагментирани показания не следва автоматично да се тълкуват като липса на достоверност, а като възможен резултат от психологическия ефект на насилието.

Ключови елементи, които следва да бъдат гарантирани, включват :

- ◊ достъп до адекватна информация по разбираем начин
- ◊ зачитане на достойнството, сигурността и конфиденциалността
- ◊ избягване на ускорени процедури, когато те не позволяват пълноценна оценка на случая

04

Международно сътрудничество

Значение на международното сътрудничество

Трафикът на хора често се осъществява извън рамките на една държава, като различните етапи на престъплението – набиране, транспортиране и експлоатация – могат да се случват в различни страни. Поради този транснационален характер ефективното противодействие на трафика на хора е немислимо без активно и последователно международно сътрудничество.

Международното сътрудничество позволява по-ефективно идентифициране на жертвите в трансграничен контекст, координация между компетентните органи и по-добра защита на засегнатите лица. То също така създава условия за по-успешно разследване и наказателно преследване на извършителите, особено когато престъпните мрежи действат в повече от една държава.

Международни механизми за насочване

В допълнение към националните механизми за насочване в някои региони са разработени транснационални механизми, които улесняват сътрудничеството между държавите при случаи на трансграничен трафик на хора. Чрез тези механизми се създава възможност за координирано насочване на жертви към подходящи услуги, независимо от това в коя държава са идентифицирани.

Тези механизми допринасят за по-голяма последователност в предоставянето на подкрепа и намаляват риска жертвите да останат без защита поради административни или юрисдикционни пречки. Един от най-утвърдените примери е Транснационалният механизъм за насочване (Transnational Referral Mechanism – TRM), прилаган в редица държави в югоизточна Европа, включително България, Румъния, Сърбия, Албания, Северна Македония. Чрез него се улеснява обменът на информация между компетентните органи, както и безопасното и информирано насочване на жертвите към подходящи услуги и форми на закрила в съответната държава.

Ролята на Европейския съюз в противодействието на трафика на хора

Европейският съюз има ключова роля в противодействието на трафика на хора, тъй като това престъпление често има трансграничен характер и засяга повече от една държава членка. Чрез обща правна и политическа рамка ЕС създава условия за координирани действия между държавите и за последователен подход към защитата на жертвите.

На стратегическо ниво ЕС определя трафика на хора като сериозно нарушение на основните права и приоритет в областта на правосъдието и вътрешната сигурност. Европейските стратегии и директиви насърчават **интегриран подход**, който съчетава превенцията, защитата на жертвите и наказателното преследване на извършителите.

Ролята на координаторът на ЕС за борба с трафика е да подпомага **координацията между държавите членки**, да насърчава обмена на добри практики и да следи за прилагането на европейското законодателство в областта на борбата с трафика на хора.

На оперативно ниво Европейският съюз **улеснява сътрудничеството** между правоохранителните и правораздавателните органи чрез механизми за обмен на информация и координация на разследванията, включително при трансгранични случаи. Това допринася за по-ефективно разкриване на престъпленията и за по-добра защита на жертвите.

В по-широк план ЕС подкрепя **сътрудничеството с трети държави** и международни организации, което е от особено значение при случаи, в които държавите членки са държави на дестинация, а държави извън ЕС – държави на произход или транзит.

Сътрудничество между правоохранителните и правораздавателните органи

При разследването на трансгранични случаи на трафик на хора ключова роля играе сътрудничеството между правоохранителните и правораздавателните органи на различни държави. Европейските инструменти за сътрудничество позволяват обмен на информация, координация на действията и провеждане на съвместни разследвания.

Особено значение имат:

- съвместните разследващи екипи (Joint Investigation Teams – JITs), които дават възможност за координирани разследвания между две или повече държави
- подкрепата от европейски структури като Европол и Евроюст, които улесняват правното и оперативното сътрудничество

Сътрудничество с международни организации

Международните организации допълват усилията на държавите чрез предоставяне на експертна подкрепа, техническа помощ и директна работа с жертвите. В този контекст Международната организация по миграция (МОМ) и Върховният комисариат на ООН за бежанците (ВКБ ООН) играят ключова роля за осигуряване на закрила, подкрепа и устойчиви решения за жертвите на трафик.

Чрез партньорство с тези организации държавите могат да подобрят координацията между различните системи за защита и да гарантират по-цялостен и ориентиран към жертвата подход.

Ефективното международно сътрудничество е **ключов елемент за успешното противодействие на трафика на хора**. Само чрез координирани действия, обмен на информация и съвместни усилия между държавите, европейските институции и международните организации може да се осигури адекватна защита за жертвите и ефективно преследване на извършителите.

05

Национален механизъм за насочване на жертвите на трафик на хора

5.1

Какво представлява Националният механизъм за насочване

Националният механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик на хора представлява **рамка за координация и сътрудничество** между държавни институции, неправителствени и международни организации. Неговата основна цел е да гарантира, че жертвите на трафик получават навременна закрила, подкрепа и достъп до услуги, съобразени с техните индивидуални потребности.

Механизмът **обхваща всички етапи от работата с жертвите** – от първоначалната идентификация, през оценката на риска и потребностите, до предоставянето на краткосрочна и дългосрочна подкрепа. Координацията на Националния механизъм се осъществява от **Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ)** чрез нейната администрация.

Това е национален инструмент за реакция след извършено престъпление и е ключова за **превенция** на повторна виктимизация, чрез осигуряване на безопасност и възможности за възстановяване.

Водещи принципи на работа

- ◊ **Доброволност** Участието на жертвата в механизма и в предлаганите услуги се основава на информирано съгласие
- ◊ **Зачитане на правата и достойнството** Жертвата се разглежда преди всичко като носител на права, а не като източник на информация
- ◊ **Безопасност и защита** Предприемат се мерки за минимизиране на риска от повторна експлоатация или натиск
- ◊ **Индивидуален подход** Подкрепата се адаптира спрямо конкретните потребности и обстоятелства на всяко лице
- ◊ **Конфиденциалност** Информацията за случая се споделя само при необходимост и при спазване на действащите правила

Тези принципи са от съществено значение за **изграждането на доверие между жертвата и институциите**, което от своя страна улеснява процеса на подкрепа и евентуалното участие в наказателното производство.

5.2

Идентификация в рамките на Националния механизъм

Идентификацията на жертвите на трафик на хора в рамките на механизма може да бъде **неформална или формална**. И двата вида играят важна роля в процеса на закрила.

Неформалната идентификация

Тя предоставя възможност за незабавна подкрепа и защита, дори преди да е налице официално признание на лицето като жертва на трафик.

Тя може да бъде извършена от широк кръг субекти, включително:

- 🔴 държавни и общински институции
- 🔴 неправителствени и международни организации
- 🔴 социални и хуманитарни работници
- 🔴 медицински специалисти
- 🔴 близки на пострадалото лице или самото пострадало лице

Формалната идентификация

Формалната идентификация се извършва от органите на досъдебното производство, включително **разследващи полицаи, следователи, прокуратура и съд**. Тя е свързана с образуването и провеждането на наказателно производство срещу извършителите на престъплението.

Важно е да се подчертае, че формалната идентификация не следва да бъде условие за предоставянето на първоначална закрила, подкрепа и достъп до услуги за пострадалото лице.

Закрилата по Националния механизъм може и трябва да бъде активирана още на етап неформална идентификация, когато съществува обосновано съмнение за трафик на хора.

5.3

Процес на насочване и подкрепа в рамките на Националния механизъм

След идентификацията на жертва или предполагаема жертва на трафик на хора, Националният механизъм за насочване осигурява структуриран процес на подкрепа, насочен към стабилизиране, възстановяване и предотвратяване на повторна виктимизация. Този процес не е еднократен акт, а последователност от взаимосвързани действия, които изискват координация между различни институции и организации.

В рамките на механизма се обхващат няколко основни етапа. Първоначално се извършва **оценка на риска и потребностите**, която има за цел да установи степента на заплахата за безопасността на лицето, както и необходимостта от незабавна подкрепа. Тази оценка е основа за вземането на решенията относно вида и обхвата на предоставяните услуги.

Следващ ключов елемент е **периодът на възстановяване и размисъл**, който предоставя на жертвата време и пространство да се стабилизира и да вземе информирано решение относно по-нататъшни действия, включително участие в наказателно производство. Този период е особено важен както за физическото и психическото възстановяване на пострадалите лица, така и за изграждането на доверие към институциите.

Подкрепата в рамките на Националния механизъм може да включва:

- кризисна интервенция и временно настаняване
- медицинска и психологическа помощ
- социална подкрепа и консултиране
- съдействие за достъп до права, услуги и компенсации
- подготовка за социално включване или реинтеграция

Процесът е гъвкав и се адаптира спрямо конкретните нужди и желания на жертвата, като се спазва **принципът на доброволност и информирано съгласие**.

Специализирани услуги за жертви на трафик на хора

В рамките на механизма съществуват специализирани услуги за пълнолетни и непълнолетни жертви на трафик, включително:

- приюти за временно настаняване на жертви на трафик
- центрове за закрила и подкрепа
- дневни центрове
- услуги за последваща реинтеграция

Жертвите могат да бъдат настанявани и в други държавно делегирани социални услуги, като кризисни центрове за жертви на насилие и трафик, в зависимост от наличността и индивидуалните потребности.

Роля на институциите в рамките на механизма

В рамките на Националния механизъм за насочване участват различни държавни институции, неправителствени и международни организации, сред които:

- **Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ)** Координира механизма и осигурява общата рамка за действие и взаимодействие между институциите и организациите.
- **Министерството на вътрешните работи (МВР)** Участва в идентификацията на жертви, разследването на престъпленията и предприемането на мерки за защита и сигурност.
- **Агенцията за социално подпомагане (АСП)** Осигурява достъп до социални услуги, оценка на потребностите и подкрепа за стабилизиране и социално включване.
- **Държавната агенция за бежанците (ДАБ)** Участва при случаи, свързани с търсещи или получили международна закрила, и координира действията с останалите институции.

Националният механизъм работи най-ефективно, когато **институциите и организациите действат координирано** и споделят информация своевременно, при спазване на принципа на конфиденциалност.

06

Практически
упражнения по
сценарий

Работа по Групи

В следващата част ще работите по групи. Целта е да упражните придобитите знания чрез анализ на конкретен казус.

Прочетете заедно следния казус и обсъдете помежду си основните елементи, свързани с риска, уязвимостите и възможната необходимост от последващи действия.

В туристически град, известна хотелска верига търси да разшири персонала си поради нарастващия брой сезонни туристи. Ръководството е наясно с местното търсене, но се затруднява да намери достатъчно персонал.

Агенция за подбор на персонал, която твърди, че помага на украински бежанци да намерят работа, се свързва с хора чрез социални медии и групи за подкрепа на бежанци. Те обещаваха добре платени работни места в хотелиерския сектор с осигурено настаняване и храна. Офертите се правят на украински език, което прави комуникацията да изглежда по-легитимна и привлекателна. Отзовават се украински бежанки, които отскоро са в страната и не владеят български. Те изпитват затруднение да намерят достъпно жилище под наем и да обезпечават своята прехрана.

След като са наети, бежанките се превозват до града и се оказват в занемарени жилища, вместо в обещаните помещения. Паспортите им се вземат „за съхранение“ от агенцията за подбор на персонал. От тях се изисква също да подпишат договори, написани на български език, които едва разбират, и които включват прекомерни такси за транспорт, храна и настаняване.

Бежанките са принуждавани да работят дълги часове, често над 12 часа на ден, с малко или никакво възнаграждение освен авансовите плащания, дължими за таксите за наемането им. Те упражняват тежък физически труд (вдигане на матраци, преместване на мебели и др.). Те не получават обещаните заплати, а за да се поддържа контрол над тях, се използват заплахи, че ще бъдат докладвани на властите и статут и са заблуждавани, че статутът им на закрила ще бъде отнет.

Въпроси за дискусия

Обсъдете следните въпроси в група, като се стремите да аргументирате отговорите си и да ги свържете с наученото по време на обучението. Насърчава се споделянето на различни гледни точки и обсъждането на възможни подходи за действие в реална работна среда.

- ❖ **Съществуват ли уязвимости към трафик на работниците от Украйна и какви са те?**
- ❖ **Съществуват ли индикатори за трафик и кои са те? При набиране? При работа/експлоатация?**
- ❖ **Представете си, че работник е подал сигнал към Инспекцията по труда, както и към Държавната агенция за бежанците (ДАБ). Оказва се, че бежанците са със статут на временна закрила спрямо Директивата на ЕС. Какви стъпки следва да се предприемат в тази ситуация?**

В рамките на общото обсъждане обърнете внимание на основните идентифицирани уязвимости и индикатори за трафик. Сравнете предложените стъпки за действие и обсъдете приликите и разликите между подходите.

Възможни отговори

Следните насоки имат за цел да подпомогнат обобщаването на дискусиата и да дадат възможност за сверяване на основните изводи. Възможни са и други валидни отговори, в зависимост от конкретния контекст и професионалния опит на участниците.

◊ Съществуват ли уязвимости към трафик на работниците от Украйна и какви са те?

Да, работниците от Украйна могат да бъдат изложени на повишен риск от трафик и експлоатация поради съчетанието на няколко уязвимости, сред които:

- бягство от въоръжен конфликт и спешна нужда от доходи
- ограничени езикови умения и липса на познания за трудовото законодателство
- зависимост от посредници или работодатели за настаняване и работа
- несигурност относно статута и правата им
- липса на социална мрежа за подкрепа в приемащата държава

◊ Съществуват ли индикатори за трафик и кои са те?

При набирание възможни индикатори включват:

- неясна или подвеждаща информация относно условията на труд;
- липса на писмен договор или договор на език, който лицето не разбира;
- обещания за бърза и високо платена работа без ясни изисквания;
- посредници, които упражняват натиск за бързо вземане на решение.

При работа или експлоатация възможни индикатори са:

- задържане на лични документи;
- прекомерно дълго работно време и липса на почивка;
- неизплащане или частично изплащане на възнаграждението;
- лоши условия на труд и настаняване;
- заплахи, контрол или ограничаване на свободата на движение.

◊ Какви стъпки следва да се предприемат при подаден сигнал, когато лицата са със статут на временна закрила?

При подобна ситуация следва да се предприеме координиран и ориентиран към жертвата подход, който може да включва:

- оценка дали са налице индикатори за трафик на хора;
- предприемане на мерки за защита и безопасност на лицето;
- насочване към компетентните институции и услуги в рамките на Националния механизъм за насочване;
- координация между Инспекцията по труда, МВР и Държавната агенция за бежанците;
- информиране на лицето за правата му, включително правото на подкрепа и закрила, независимо от статута му на временна закрила.

Благодарим за вниманието

Този обучителен наръчник е разработен в сътрудничество между фондация „Дигнита“ и Центъра за изследване на демокрацията и подкрепата на Върховния комисариат на ООН за бежанците в подкрепа на специалистите, ангажирани с противодействието на трафика на хора.

Трафикът на хора остава едно от сериозните предизвикателства пред защитата на човешките права в съвременното общество. Устойчивият отговор на това предизвикателство изисква знание, професионална ангажираност и правилни действия в точния момент.

България

